

САРҚАН ГУМАНИТАРЛЫҚ КОЛЛЕДЖІ

Табиғи-географиялық факторлаға
қарай мемлекеттердің
шаруашылық мамандарылуы

Сарқан қаласы
2020-2021ж.

Жоспар:

- ❖ КІРІСПЕ

- ◇ Табиғи-географиялық орта

- ❖ НЕГІЗГІ БӨЛІМ

- ◇ Ресурстық фактор

- ◇ Халықаралық еңбек бөлінісі (ХЕБ)

- ❖ ҚОРЫТЫНДЫ

Табиғи-географиялық орта

Шаруашылық жүйе сан алуан факторлар мен жағдайлар әсерімен қалыптасады. Олардың ең маңыздылары;

- ◆ табиғи географиялық орта;
- ◆ табиғи климаттық жағдайлар;
- ◆ ресурстық база;
- ◆ халықтың орналасу тығыздығы;
- ◆ кеңістік факторы;

- ◆ *Табиғи - географиялық орта* деген адамзат қоғамының өмір сүруі мен өндірістік қызметіне қажетті жағдайлар туғызатын табиғи жағдай. Ол адамзаттың өмір сүру ауданы, ресурс көзі болып, адамдардың рухани әлеміне, денсаулығы мен көңіл күйіне, сонымен қатар қалыптасуы мен дүниежүзілік шаруашылық жүйесінің дамуына әсер етеді.
- Табиғи климаттық фактор көбінесе елдің шаруашылық жүйесін анықтайды. Халықтың экономикалық жағдайына табиғи климаттық жағдайлардың алуантүрлілігі әсер етеді.

Ресурстық фактор

- ◆ Шаруашылық жүйенің қалыптасуына ресурс әлеуеті біршама әсер етеді. Табиғи ресурстар – капиталдың басқа түрі пайда балатын табиғи капитал. Осыған байланысты оларды үнемді басқару қажет. Дамыған елдер үкіметі қысқамерзімді табыс табуды ғана емес, елдің ұзақмерзімді экономикалық дамуына ресурстардың үлесін қамтамасыз ететін саясатты енгізуде негізгі рөл атқарады. Мұндай, газ, минералды шикізат және отын түрлері сияқты табиғи ресурстарға бай елдердің кірісі жоғары.

Экологиялық ресурстар

Табиғи ресурстар немесе материалды шикізат ресурстары

Материалды ресурстар – адам қызметінің өнімдері

Материалды емес ресурстар

Биологиялық ресурстар (өсімдіктер, жануарлар, микроорганизмдер)

Минералды шикізат ресурстары (қатты заттар, су, мұнай, газ және т.б.)

Жер ресурстары

Энергетикалық ресурстар

Материалды емес активтер мен өндірушілерге қатысты (патенттер, ноухау, бренд, бағдарлама атаулары, тұжырымдамалар т.б.)

Материалды емес ресурстар – қоғам мен жеке адамдарға қатысты (идеялар, атақ-абырой және т.б.)

- Халықтың тығыздығы шаруашылық жүйесінің қалыптасуы мен даму факторы ретінде сандық, сапалық, әлеуметтік және психологиялық өлшемдермен сипатталады. Сандық өлшемдерге халықтың саны мен тығыздығы жатады. Халықтың көртігі мен оның қарқыны (азаюы немесе көбеюі) – шаруашылық өмірдің негізгі ресурсы. Ол білім деңгейін, жыныстық және жас құрамын қосқанда, халықтың сапалық құрылымын, шаруашылық жүйесінің еңбек әлеуетін анықтайды.

Халықаралық еңбек бөлісі (ХЕБ)

- ◆ *Халықаралық еңбек бөлінісі (ХЕБ)* – әлемнің барлық елдерінің арасында олардың экономикалық дамуы мен қоғамдық құрылысының сипатына қарамастан халықаралық тауар айырбасының қызмет аясының, білімнің, өнеркәсіптің, ғылыми-техникалық, сауда және ынтымақтастықтың объективті негізі. ХЕБ-нің мәні – өндірістік шығынды төмендету және тұтынушылардың сұранысын жоғары деңгейде қанағаттандыру.
- ◆ ХЕБ – әлемдік шаруашылықтың дамуының алға басуына мүмкіндік беретін, оның қалыптасуына негіз болатын жалпыэкономикалық заңдардың толықтай көрініс табуының алғышарты. ХЕБ – жеке элементтерден құралған бүкіләлемдік экономикалық жүйе – әлемдік шаруашылық құрған «интегратор».

Табиғи-географиялық фокторларға қарай мемлекеттердің шаруашылық мамандаырылуынд.

- ◆ Канаданың жоғары дамыған өңдеуші өнеркәсібі бар елдері, сонымен қатар никель, уран, асбест, алюминий сияқты шикізаттың көптеген түрлерін өндіруден әлем бойынша жетекші орын алады. Бұл елде дәстүрлі өндіріс қарқынының және қаржы салымдарының өсуі бойынша мұнай-газ өндірісі, өнім беруші қара және түсті металлургия корпорациялары көшбасшы болып табылады.

❖ *Түркия* – ауылшаруашылық өнімдері мен өндіруші кәсіпорын өнімдерін экспорттаушы ел. Елде мақта мата, тері, азық- түлік, химия, фармацевтика салалары, энергетика, металлургия, кеме жасау, көлік жасау және электр тұрмыстық заттар шығару, сондай-ақ жедел туризм дамыған.

❖ *Бразилия* – ірі ауылшаруашылық өнімдерін экспорттаушылардың бірі. Кофе, қант қамысын өсіруге маманданған және осы өнімдерді өндіру бойынша әлемде 1-орында тұр. Бразилиядағы негізгі тұтынушы ауылшаруашылық дақылдары: жүгері, күріш және бидай. Сонымен қатар какао бұршағы, мақта және соя өсіріледі. Бразилияның ауылшаруашылығында елдің орталық-батыс өңірінде аса дамыған малшаруашылығы маңызды орын алады.

НАЗАРЛАРЫҢЫЗГА

РАХМЕТ!